

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KA2 STRATEGIC PARTNERSHIP PROJECT Nr 2020-1-LT01- KA201-078065

I, Citizen to Be

Es, topošais pilsonis

NABADZĪBA

Mācību resursi

Izdevums *Es, topošais pilsonis* ir metodisks līdzeklis ekonomikas, pilsoniskās izglītības un ētikas mācību satura apguvei starpdisciplinārā pieejā, kas izstrādāti Erasmus+ KA2 projekta *I, Citizen to Be* ietvaros. Projekta materiāli sastāv no 12 nodarbībām: personība, nabadzība, roboti, ekoloģija, patērētājs, brīvprātīgais darbs, sociālie tīkli, viltus ziņas, darbs, veselība, maiņa, uzņēmējdarbība. Katra nodarbība ir sagatavota tā, lai tā atbilstu skolēnu vecuma grupai, kā arī sociālajai un kognitīvajai attīstībai. Katrai nodarbībai tiek piedāvāts ieteicamais mācību procesa apraksts, kas ietver 3 vai vairāk fragmentus. Katrā nodarbībā tiek aktualizēta konkrēta tēma, kas atspoguļo personīgo vai sociālo, vai globālo perspektīvu, ietverot ekonomiskos, pilsoniskos un ētiskos aspektus.

Nodarbības **Nabadzība** problēmjaudājumi personīgā, sociālā un globālā līmenī:

Kāpēc pastāv nabadzība?

Kāpēc dažiem cilvēkiem ir viss, bet citiem nav nekā?

Visi ir bagāti: misija (ne) iespējama?

Redaktors: Ineta Helmane, Inguna Lāce, Staņislava Marsone

© Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas, mākslas fakultāte, 2023

NABADZĪBA

KAS IR VAINOJAMS NABADZĪBĀ?

JĒDZIENI

Nabadzība - situācija, kad cilvēks nevar apmierināt pamatvajadzības

Bezdarbs - situācija, kad cilvēks var strādāt, bet nestrādā

Darba tirgus - vieta, kur satiekas darba meklētāji un darba piedāvātāji

Pabalsti - nauda, ko valdība izmaksā no nodokļu maksātāju naudas tiem, kuri šobrīd nepelna vai nepelna pietiekami daudz

Korupcija - dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana personiska labuma gūšanai

Ēnu ekonomika - nelikumīga darbība

BĒGŠANA NO NABADZĪBAS: IESPĒJAMA MISIJA!

ILGUMS - 7 minūtes

FRAGMENTS I

IEVADS

Laura un Ieva šķirsta žurnālu.

- Vai redzi - viņi raksta par Marku! Viņš ir veiksmīgs uzņēmējs, viņam ir liels uzņēmums, luksusa māja un viņš gatavojas pārziemot Zanzibārā.

- Kas ir Marks?

- Tas zēns no piektā stāva, kura māte viena audzināja piecus bērnus. Kas visu laiku staigāja ar saplēstām drēbēm un knapi pabeidza devīto klasi.

- Labi. Cik forši. Man prieks par viņu.

SKOLOTĀJA GRĀMATA

Vissvarīgākais ir tas, ka skolēns:

- *saprot, ka ka var izkļūt no nabadzības, to nenosaka liktenis*
- *analizētu, kā darbs, radošums, mācīšanās un uzņēmējdarbība pārvar nabadzību*
- *atpazītu nabadzību tuvākajā vidē*

Gaita:

- *Skolēni lasa dialogu*
- *Skolēni atbild uz testa jautājumu*
- *Skolotājs izraugās tēmas, par kurām diskutēs ar visu klasi*

- Kas tur tik foršs? Esam no normālām ģimenēm, labi mācījāties un ko šodien esam sasniegušas? Un viņš dzīvoja no pabalstiem un izlaida skolu.

- Jā. Bet cik atceros, viņš sāka strādāt tirgū no pirmās klases. Kad tikko kāpām no gultas, viņš jau nāca mājās no darba. Un viņš nokavēja nodarbības, jo bija jāpalīdz mātei rūpēties par visiem bērniem.

- Tas ir negodīgi! Varbūt es būtu izveidojusi miljonu biznesu, ja man nebūtu jāsež garlaicīgās nodarbībās un jākārto eksāmeni.

- Ieva, tu nopietni? Tā ir tikai greizsirdība!

Jautājumi

1. Kā jūs domājat, kas palīdzēja Markam izkļūt no nabadzības?

2. Vai jūs zināt līdzīgus gadījumus, kad cilvēkam ir izdevies izkļūt no trūcīgās vides un kļūt bagātam?

3. Vai, jūsuprāt, ir godīgi, ka cilvēks no nabadzīgas vides sasniedz vairāk nekā tie, kuri visu mūžu ir dzīvojuši pārtikuši?

4. Daudzas valstis ir noteikušas nabadzības sliekšni, savukārt personas ar zemākiem ienākumiem ir oficiāli atzītas par nabadzīgām un var saņemt pabalstus. Kā jūs domājat, vai pastāv pārticības sliekšnis? Vai ir vajadzīgi īpaši noteikumi attiecībā uz iedzīvotājiem, kas dzīvo virs pārticības sliekšņa?

1. Kā jūs domājat, kas palīdzēja Markam izkļūt no nabadzības?

Grūts darbs un ikdienas mācīšanās. Lai gūtu panākumus dzīvē, jums nav obligāti jāiegūst akadēmiskā izglītība vai jānāk no pārtikušām ģimenēm.

2. Vai jūs zināt līdzīgus gadījumus, kad cilvēkam ir izdevies izkļūt no trūcīgās vides un kļūt bagātam?

Mudiniet skolēnus padomāt par veiksmes stāstiem, ko viņi zina vai ir dzirdējuši par to, kā cilvēkiem izdevies izvairīties no nabadzības. Pārrunājiet, kāpēc tas notika.

3. Vai, jūsuprāt, ir godīgi, ka cilvēks no nabadzīgas vides sasniedz vairāk nekā tie, kuri visu mūžu ir dzīvojuši pārtikuši?

Tas ir pareizi un godīgi, jo brīvā sabiedrībā viss ir atkarīgs no jūsu pūlēm un smaga darba. Katram ir iespēja izveidot tādu dzīvi, kādu vēlas. Tomēr vieglāk ir tiem, kas dzīvo pārtikušu dzīvi. No otras puses, viņiem nav tik spēcīga stimula mainīt savu dzīvi.

Protams, ne visiem izdodas radikāli mainīt savu dzīvi, tas prasa stipru gribu, inteliģenci un daudz smaga darba.

4. Daudzas valstis ir noteikušas nabadzības sliekšni, savukārt personas ar zemākiem ienākumiem ir oficiāli atzītas par nabadzīgām un var saņemt pabalstus. Kā jūs domājat, vai pastāv pārticības sliekšnis? Vai ir vajadzīgi īpaši noteikumi attiecībā uz iedzīvotājiem, kas dzīvo virs pārticības sliekšņa?

Statistika attiecas arī uz tiem, kas dzīvo pārtikušos un bagātos apstākļos. Šie cilvēki maksā lielāku nodokļu summu, bet vai viņi vēlas, lai viņiem būtu jāmaksā progresīvi nodokļi, atdodot lielāku daļu savu ienākumu nekā pārējiem? Jautājiet skolēniem, vai tas ir pareizi. Vai tikai nodokļi var dot ieguldījumu sabiedrības labklājībā? Var gadīties, ka bagāti cilvēki jau tā vairāk ziedo, veic brīvprātīgo darbu un citādi atbalsta tos, kas dzīvo grūtāk. Vai tas mudinās slēpt ienākumus un pārcelties uz citām valstīm — vai tas būtu noderīgi vai kaitīgi?

KAS IR LIELĀKAIS NABADZĪBAS IENAIDNIEKS? DARBS!

ILGUMS - 7 minūtes

FRAGMENTS II

JAUNĀ MATERIĀLA SKAIDROJUMS

"Kad smagais darbs iziet pa durvīm. Nabadzība kāpj iekšā pa logu," saka dāņu sakāmvārds.

Visbiežākais [nabadzības] cēlonis ir [bezdarbs]. Cilvēks nevar vai negrib strādāt, tāpēc nerada kaut ko tādu, kas noderētu citiem un par ko saņemtu naudu.

Kāpēc cilvēki nestrādā? Iemesli var būt dažādi. Varbūt cilvēkam nebija iespējas vai vēlmes mācīties, tāpēc tagad viņam nav [darba tirgū] nepieciešamo prasmju. Var arī dzīvot vidē, kur darbs netiek novērtēts, kur cilvēki jūtas labi, dzīvojot no [pabalstiem]. Vēl viens izplatīts iemesls ir slikti ieradumi.

Tomēr ne vienmēr pašas personas izvēle noved pie nabadzības un bezdarba. Iespējams, ka invaliditāte, sliktā situācija valstī traucē strādāt un nopelnīt, varbūt vienkārši nav kur mācīties un jāuztraucas, kā izdzīvot.

Nabadzību ietekmē arī politiskā sistēma. Ja valstī zeļ [korupcija] un cilvēkiem neļaus pelnīt, noziedzība, [ēnu ekonomika] ņems virsroku.

Nabadzību var izraisīt arī tādi iemesli kā karš, dabas katastrofas vai nelaimes gadījumi. Ir svarīgi, lai cilvēki pēc iespējas ātrāk varētu atgriezties pie parastajām aktivitātēm pēc to beigšanas.

SKOLOTĀJA GRĀMATA

Vissvarīgākais ir tas, ka skolēns:

- zin nabadzības cēloņus
- novērtē nabadzības ietekmi
- novērtē veidus, kā izkļūt no nabadzības

Gaita:

- Skolēni lasa tekstu
- Skolēni atbild uz testa jautājumu
- Diskutē par izvēlētajiem jautājumiem

Lai izbēgtu no nabadzības, nepietiek ar pabalstiem, bet gan ar cilvēku spēju pilnveidošanu. Ja cilvēks pats spēj rūpēties par sevi un saviem tuviniekiem, viņš var to darīt visu mūžu un justies cienīgs neatkarīgi no citiem labumiem un pabalstiem.

KURŠ INSTRUMENTS IR VISEFEKTĪVĀKAIS CĪŅĀ AR NABADZĪBU?

- a. Piemaksas
- b. Piespiedu darbs
- c. Prasmju apguve
- d. Visu darbu veic roboti

JAUTĀJUMI

1. Kas, jūsuprāt, ir galvenais nabadzības cēlonis?
2. Kā var atrisināt nabadzības problēmu?
3. Kādi konkrēti pasākumi palīdzētu mazināt nabadzību: atsevišķu cilvēku un valsts līmenī?

ATBILDES:

KURŠ INSTRUMENTS IR VISEFEKTĪVĀKAIS CĪŅĀ AR NABADZĪBU?

- a. Piemaksas
- b. Piespiedu darbs
- c. Prasmju apguve (pareizi)
- d. Visu darbu veic roboti

1. Kas, jūsuprāt, ir galvenais nabadzības cēlonis?
Galvenais iemesls ir bezdarbs. Cilvēks nevar vai negrib strādāt, tāpēc nerada kaut ko tādu, kas noderētu citiem un par ko saņemtu naudu.

Cilvēks nestrādā, jo nevar, neprot, nav prasmju, vai negrib un viņam ir cits iztikas avots - pabalsti, noziedzīga darbība.

Jo vairāk cilvēku ir bezdarbnieku, jo vairāk pasliktinās vispārējā dzīves situācija valstī.

2. Kā var atrisināt nabadzības problēmu?

	<p><i>Dodot cilvēkiem iespēju, iemaņas vai radot motivāciju sākt strādāt. Tikai šāda stratēģija ir ilgtermiņa, dod cieņu pašam cilvēkam un ir noderīga sabiedrībai un ekonomikai.</i></p> <p>3. Kādi konkrēti pasākumi palīdzētu mazināt nabadzību: atsevišķu cilvēku un valsts līmenī? <i>Kā cilvēki var palīdzēt? Ziedojiet trūkstošās lietas, sniedziet emocionālu atbalstu, komunicējiet, dalieties ar darba piedāvājumiem, iemāciet kaut ko utt.</i></p> <p><i>Kā valdība var palīdzēt? Pabalsti, padziļināta apmācība, palīdzība darba meklējumos utt.</i></p> <p><i>Jautājiet skolēniem, vai minētās metodes patiešām ir efektīvas vai palīdzēs sasniegt mērķi.</i></p>
<p>NABADZĪBAS ANATOMIJA</p> <p>ILGUMS - 11 minūtes</p>	
<p>FRAGMENTS III</p>	
<p>JAUNĀ MATERIĀLA SKAIDROJUMS</p>	<p>SKOLOTĀJA GRĀMATA</p>
<p>Nabadzību visefektīvāk var risināt ar īpašiem pasākumiem, kas pielāgoti konkrētai personai, kura saskaras ar nabadzību savā konkrētajā vidē. Universālie risinājumi bieži tiek palaisti garām.</p>	<p>Vissvarīgākais ir tas, ka skolēns:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>nošķirtu nabadzības cēloņus no sekām</i>

Lai pasākumi būtu efektīvi, nepieciešams noskaidrot nabadzības cēloni un nejaukt to ar nabadzības sekām.

Klasificējiet dotos faktorus nabadzības cēloņos un nabadzības sekās. Izdomājiet un piedāvājiet risinājumus šīm problēmām.

FAKTORI:

- Bezdarbs
- Korumpēti politiķi
- Bads
- Zema alga
- Dāsna pabalstu sistēma
- Parādi
- Personai trūkst nepieciešamo prasmju
- Karš
- Nav iespēju mācīties
- Slinkums
- Atkarība no pabalstiem
- Neauglīga zeme
- Finanšu analfabētisms
- Nevienlīdzība

IEMESLS	SEKAS	RISINĀJUMS
---------	-------	------------

- *piedāvātu nabadzības risinājumus, kas vērsti uz cilvēku iespēju nodrošināšanu*

Gaita:

- *Skolēni aizpilda tabulu, apspriežoties ar skolotāju par neskaidrībām*
- *Kopā ar visu klasi pārrunājiet atbildes, īpašu uzmanību pievēršot risinājuma veidiem*

ATBILDES

Tā nav vienīgā pareizā atbilžu kombinācija, bet tikai viena no iespējamām atbilžu iespējām. Aiciniet skolēnus pamatot savas atbildes.

IEMESLS	SEKAS	RISINĀJUMS
---------	-------	------------

				Slinkums	Zema alga	Izvēlēties motivācijas sistēmu, kas pielāgota konkrētai personai, lai meklētu darbu
				Karš	Bezdarbs	Šī ir visgrūtākā situācija, kurā atsevišķiem cilvēkiem ir maza ietekme. Tāpēc parasti tiek izvēlēta pagaidu emigrācija no valsts, kurā notiek karš. Vai arī aktivitātes, prasmes tiek pielāgotas tā laika sabiedrības vajadzībām
				Korumpēti politiķi	Nevienlīdzība	Pieprasīt no politiķiem atklātību, ziņot par korupcijas izpausmēm, piketēt, vēlēšanu laikā nebalsot par korumpētiem politiķiem
				Neauglīga zeme	Bads	Koncentrēšanās uz to, ko mēs varam

			nodrošināt vai darīt šajā vietā. Piemēram, mēbeļu izgatavošana, ekskursiju organizēšana utt. Un par nopelnīto naudu iegādāties nepieciešamos produktus
	Nav iespēju mācīties	Personai trūkst nepieciešamo prasmju	Meklējiet iespējas, kur var apgūt prasmes. Varbūt skola ir tālāk - sarunājiet braucienu. Varbūt apkārt ir cilvēki, kas varētu jums iemācīt dažas lietas. Mācībām nav jānotiek tikai formālā izglītības iestādē
	Dāsna pabalstu sistēma	Atkarība no pabalstiem	Mainīt pabalstu sistēmu, lai ļautu cilvēkam mācīties un meklēt darbu, nevis paļauties uz pabalstu kā galveno ienākumu avotu

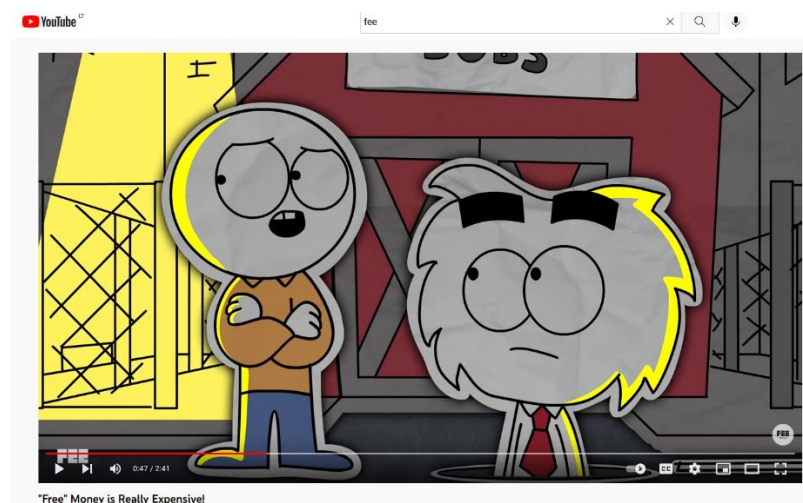
	Analfabētisms finanšu jomā	Parādi	Attīstīt finanšu prasmi, iemācīties taupīt, veidot finanšu plānu
<p>KĀPĒC NEDALĪT VAIRĀK NAUDAS?</p> <p>ILGUMS - 10 minūtes</p>			
<p>FRAGMENTS IV</p>			
JAUNĀ MATERIĀLA SKAIDROJUMS		SKOLOTĀJA GRĀMATA	
<p>Bieži tiek uzskatīts, ka nabadzību var atrisināt, vienkārši iedodot nabadzīgajiem naudu. Lai viņi varētu uzlabot savu mājsaimniecību, nodrošināt bērnus ar izglītībai nepieciešamajām lietām un atmaksāt parādus. Un šādi sakārtojuši savu dzīvi, viņi sāktu stāvēt kājās un paši meklēt darbu. Diemžēl prakse rāda, ka šāda stratēģija parasti nedarbojas.</p> <p>Universālo pamatienākumu eksperiments tika veikts Somijā. Tās laikā atlasītajiem bezdarbniekiem katru mēnesi tika izmaksāti</p>		<p>Vissvarīgākais ir tas, ka skolēns:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>novērtētu vispārējo pamatienākumu ietekmi uz ekonomiku, nabadzības mazināšanu, cilvēku vērtībām, nodokļu maksātāju motivāciju utt.</i> <p>Gaita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Skolēni izlasa tekstu</i> • <i>Parādiet filmu visai klasei</i> 	

560 eiro. Naudu viņi varēja tērēt pēc savas patikas, un pat pēc darba atrašanas cilvēki turpināja saņemt tādu pašu summu.

Rezultāti liecina, ka tas nepaaugstināja viņu nodarbinātības iespējas, bet gan uzlaboja viņu psiholoģisko labklājību. Cilvēki jutās drošāki un cienīgāki, kad viņiem nebija katru dienu jāaizpilda atskaites un izmisīgi jāmeklē darbs. Somijas varas iestādes nav apmierinātas ar eksperimenta rezultātiem, jo tas nesamazināja nabadzības līmeni, nepalielināja nodarbinātību un valstij izmaksāja dārgi.

Pamatojoties uz tekstu un video par universālajiem pamatienākumiem, atbildiet uz jautājumiem

<https://www.youtube.com/watch?v=YZ4KDGltH3k>

•Diskutējiet pēc uzdotajiem jautājumiem

•Beigās lūdziet skolēniem balsot par vispārējā pamatienākuma ieviešanu un pret to. Ļaujiet skolēniem pašiem par to diskutēt

JAUTĀJUMI

1. Vispārējo pamatienākumu priekšrocības (trūcīgā motivācija, trūcīgā pašvērtība, trūcīgā finansiālā situācija, valsts ekonomika, nodokļu maksātāji utt.)

2. Nepilnības vispārējā pamatienākumā (trūcīgā motivācija, trūcīgā pašvērtība, trūcīgā finansiālā situācija, valsts ekonomika, nodokļu maksātāji utt.)

3. Vai būtu vajadzīgi universālie pamatienākumi Latvijā? Kāpēc?

ATBILDES

1. Vispārējo pamatienākumu priekšrocības (trūcīgā motivācija, trūcīgā pašvērtība, trūcīgā finansiālā situācija, valsts ekonomika, nodokļu maksātāji utt.)

Uzlabo nabadzīgo cilvēku finansiālo stāvokli.

Trūcīgie jutīsies drošāk un mierīgāk.

Mazāk administratīvā darba, nav jāvāc pierādījumi par to, ka cilvēkam patiešām ir nepieciešams pabalsts, un nav jāpārbauda, vai viņš tērē naudu pareizi.

2. Vispārējā pamata ienākuma trūkumi (nabadzīgo motivācijai, nabadzīgo pašvērtībai, nabadzīgo finansiālajam stāvoklim, tautsaimniecībai, nodokļu maksātājiem u.c.)

Dārgi nodokļu maksātājiem.

Cilvēki, kas strādā un maksā nodokļus, var justies nepareizi, ja viņu nauda tiek izdalīta par velti.

Par neko samaksāta nauda nemudina meklēt darbu.

Ja cilvēks neprot pārvaldīt finanses, viņš šo naudu izmantos nelietderīgi un atkal iedzīvosies parādos.

Būs vairāk cilvēku, kas negrib strādāt, bet tikai vēlas iegūt naudu. Tiks radīta mazāka vērtība. Ekonomika palēnināsies.

	<p><i>Vājinās izpratne, ka naudu rada darbs.</i></p> <p>3. Vai Latvijā ir jābūt vispārējiem pamata ienākumiem? Kāpēc?</p> <p><i>Ļaujiet skolēniem izteikt savu viedokli, balstoties uz argumentiem. Šeit nav vienas pareizas atbildes.</i></p>
<p>PAŠNOVĒRTĒJUMS</p> <p>Ilgums 5 minūtes</p>	
<p>Nabadzības cēloņi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Piemēram. 2. Piemēram. 3. Piemēram. <p>Nabadzības sekas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. 	<p>Nabadzības cēloņi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Nepareizas cilvēku izvēles, piemēram, alkoholisms, azartspēles utt.</i> 2. <i>Nepiemērota sociālā vide, piemēram, cilvēks piedzimis ģimenē, kura dzīvo tikai no pabalstiem.</i> 3. <i>Negaidīta nelaime, piemēram, cilvēkam nodega māja ar visu tajā esošo mantu.</i> <p>Nabadzības sekas:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Atkarība no pabalstiem 2. Lēna, slikta ekonomika, jo tiek radīts mazāk vērtīgu preču un pakalpojumu

<p>Labākā stratēģija nabadzības risināšanai ir</p> <p>jo..... .</p> <p>Nākamajā nodarbībā centīšos vairāk.....</p> <p>..... jo</p>	<p>3. Kriminalitāte</p> <p>Labākā stratēģija nabadzības risināšanai ir dot spēku un motivēt cilvēku strādāt un rūpēties par sevi un saviem mīļajiem, jo cilvēks būs cienīgs tad, kad varēs parūpēties par sevi, viņš to varēs darīt visu mūžu, viņam nebūs jāpaļaujas uz citu laipnību un labumiem.</p> <p>Nākamajā nodarbībā centīšos vairāk.....</p> <p>..... jo</p>
--	--

INFOGRAFIKA

KAS IZRAISA CILVĒKU NABADZĪBU?

Politiskā sistēma. *Cilvēki nav atkarīgi no viņu darba augļiem, pabalstu sistēma attur no darba, korupcija*

Sociālā infrastruktūra. *Nav pieejama izglītība un veselības aprūpe*

Fiziskā vide. *Nabadzīgs reģions ar nepietiekamiem dabas resursiem*

Sociālā vide. *Nabadzības pārnese no paaudzes paaudzē, zems dzīves līmenis*

Personiskās izvēles. *Atkarības, slinkums, nespēja rīkoties ar naudu, prasmju trūkums*

Ārējie faktori. *Karš, pēkšņas personīgas un dabas katastrofas, pandēmijas*

